

DOI: 10.26565/2075-1893-2021-33-07

УДК 37.01

Інтерактивні методи навчання як засіб успішної навчальної діяльності учнів

Світлана Решетченко*

к. геогр. н., доцент кафедри фізичної географії та картографії

e-mail: s.reshtchenko@karazin.ua; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0744-4272>**Тетяна Скубарєва***

магістр кафедри фізичної географії та картографії

e-mail: skubarevatania1997@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3939-6834>

*Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна

Інтерактивні методи навчання є альтернативою навчальної діяльності учнів за умов сучасних змін у суспільно-економічному житті країни під час глобальної пандемії. Спостерігається поступове відходження від традиційних методів навчання, що пов'язане зі швидким розвитком різних технологій, які можуть використовуватися в освітньому процесі.

Метою статті є дослідження ефективності застосування інтерактивних методів навчальної діяльності учнів на уроках географії на прикладі 6-7-х класів.

Основний матеріал. Інтерактивні методи спрямовані на формування навиків самостійного опрацювання нової інформації, розвиток здібностей та вмінь, які допомагають в адаптуванні до складних, швидкоплинних і не очікуваних ситуацій. Сьогодні кількість джерел знань характеризується великою різноманітністю та доступністю, що дає нові можливості для навчання. Отже, дані методи навчання дозволяють створювати умови для успішного навчання, засвоєння інформації, позитивних емоцій, мотивації до навчальної діяльності, формування навичок групових, командних робіт, творчих траєкторій діяльності школярів.

Встановлено, що під час вирішення проблемно-пошукових ситуацій засвоєння учнями знань з географії проходить ефективніше. Отже, такі підходи до навчальної діяльності можна покласти в основу інтерактивних технологій, які роблять навчання доступним, успішним та цікавим. Учнівська спільнота набуває найцінніші навички: вміння долати труднощі, аналізувати їх та шукати шляхи подальших реалізацій. Аналіз педагогічного експеримента дозволив встановити переваги та недоліки використання різних інтерактивних методів навчання. До переваг можна віднести активну навчальну діяльність учнів, що спонукає їх до розуміння і використання інформації, розвиток творчих можливостей, подальшу практичну діяльність, до недоліків – технічні можливості впровадження даних методів освітнього процесу, низьку комп'ютерну й інформаційну грамотність учасників.

Висновки. Інтерактивні методи навчання спрямовані на набуття високого рівня знань, самонавчання і самоорганізацію навчальної діяльності. Найбільш сприятливими та вживаними є мультимедійні методи навчання, використання проектних технологій, мозковий штурм, робота над помилками, дебати, експертна оцінка й обговорення.

Ключові слова: інтерактивне навчання, навчальна діяльність, традиційні методи навчання, новітні технології, практична діяльність.

Svitlana Reshetchenko, Tetiana Skubarieva

INTERACTIVE TEACHING METHODS AS A MEANS OF SUCCESSFUL STUDENT LEARNING ACTIVITY

Interactive teaching methods are the alternative of educational activity in modern changes of socio-economic life of the country during a global pandemic. There is a gradual departure from traditional teaching methods, associated with the rapid development of various technologies that can be used in the educational process.

The aim of the article is to study the efficiency of using interactive teaching methods of schoolchildren at the lessons of geography in 6-7 classes.

Main material. Interactive methods are aimed at developing skills of independent processing of new information, abilities and skills that help in adapting to complex, fleeting and unexpected situations. Today, there are many diverse accessible sources of knowledge, which provide new opportunities for learning. Thus, these teaching methods allow us to work out conditions for successful learning, assimilation of information, positive emotions, motivation for educational activities, formation of group, team- work skills, directions of schoolchildren's activities.

It is established that mastering of geography knowledge by students is more effective during the solution to problem-searching situations. Thus, such approaches to learning can be the basis of interactive technologies that make learning accessible, successful and interesting. The student community acquires the most valuable skills: the ability to overcome difficulties, analyze them and look for ways to further implementation. The analysis of the pedagogical experiment allowed us to establish the advantages and disadvantages of using different interactive teaching methods. The advantages include active learning activities of students, encouraging them to understand and use information, developing creative opportunities, further practical activities, the disadvantages - the technical feasibility of implementing these methods into the educational process, low computer and information literacy of the participants.

Conclusions. Interactive teaching methods are aimed at the formation of a high level of knowledge, self-study and self-organization of educational activities. The most convenient and used are multimedia teaching methods, the use of project technologies, debate, peer review and discussion. .

Keywords: interactive learning, schoolchildren's activities, traditional forms of education, new technologies, practical activities.

Светлана Решетченко, Татьяна Скубарева

ИНТЕРАКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ КАК СПОСОБ УСПЕШНОЙ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Интерактивные методы обучения являются альтернативой учебной деятельности в условиях современных изменений социально-экономической жизни страны во время глобальной пандемии. Наблюдается постепенное отклонение от традиционных методов обучения, что связано с быстрым развитием разных технологий, которые могут быть использованы в учебном процессе.

Целью статьи является исследование эффективности использования интерактивных методов обучения учащихся на уроках географии на примере 6-7-х классов.

Основной материал. Интерактивные методы направлены на формирование навыков самостоятельной обработки новой информации, развитие способностей и умений, которые помогут адаптироваться к сложным, быстро меняющимся и неожиданным ситуациям. Сегодня количество источников знаний характеризуется большим разнообразием и доступностью, что даёт новые возможности для обучения. Итак, данные методы обучения позволяют создать условия для успешного обучения, усвоить информацию, создать позитивные эмоции, мотивировать к учебной деятельности, формировать навыки групповых, командных работ, творческие траектории деятельности учеников.

Определено, что во время решений проблемно-поисковых ситуаций усвоение учениками знаний по географии проходит эффективней. Таким образом, такие подходы к учебной деятельности являются основой интерактивных технологий, которые делают обучение доступным, успешным и интересным. Ученики приобретают самые ценные навыки: умение преодолевать трудности, анализировать их и искать пути дальнейших решений. Анализ педагогического эксперимента позволил определить преимущества и недостатки разных интерактивных методов обучения. К преимуществам можно отнести активную учебную деятельность учеников, которая побуждает их к пониманию и использованию информации, развитие творческих способностей, дальнейшую практическую деятельность, к недостаткам – технические возможности реализации данных методов обучения, низкую компьютерную и информационную грамотность участников.

Выводы. Интерактивные методы обучения направлены на формирование высокого уровня знаний, самообучение и самоорганизацию учебной деятельности. Наиболее удобными и используемыми являются мультимедийные методы обучения, применение проектных технологий, дискуссии, экспертная оценка и обсуждения.

Ключевые слова: интерактивное обучение, учебная деятельность, традиционные формы обучения, новые технологии, практическая деятельность.

Вступ. Навчальна діяльність у школі набуває нових рис під час реформування освіти, яке спрямоване на формування навиків самостійно знаходити рішення у практичних ситуаціях, встановлювати комунікаційні зв'язки, ефективно діяти у швидкозмінних процесах, а також творчо та критично мислити. На перший план виходить активність учнів, їх самостійність, здатність працювати з різною інформацією.

Сучасні зміни в суспільно-економічному житті країн на тлі глобальної пандемії прискорюють використання нових підходів до навчальної діяльності учнів. Сьогодні інтерактивні методи виступають альтернативою традиційного навчання.

Метою статті є аналіз ефективності застосування інтерактивних методів навчальної діяльності

учнів на уроках географії на прикладі 6-7-х класів Добропільського НВК «ЗОШ I-III ст. №3-ДНЗ».

Вихідні передумови. Використовуючи різні методи навчальної діяльності, можна підвищити зацікавленість до неї через використання різних способів формування мотиваційної діяльності учнів.

Через пандемію зміни впливають на мету й призначення освіти: традиційні форми навчання втрачають свої переваги. Сьогодні важливо сформуванати інтерес до активної навчальної діяльності, перетворити її на успішну і безперервну.

Відомо, що інтерактивні методи навчання формують активні форми діяльності, які допомагають встановити комфортні умови роботи, взаємозв'язок і довіру серед учнів.

Мультимедійні інформаційні технології є різновидом інтерактивних методів, за допомогою яких можна одночасно вводити, обробляти, зберігати, передавати й відтворювати різні типи даних - від текстових до анімаційних. Такі методи забезпечують інтерактивний доступ користувачів до даних, що об'єднані у різних комбінаціях. Через використання різних типів даних учитель має змогу зацікавити дітей у вивченні нової теми, спонукає їх до активної навчальної діяльності.

Реформування освітньої сфери охоплює принципи цілісного підходу навчання та породжує багато питань: від забезпечення наступності між стадіями освіти, реалізації принципу індивідуального навчання до забезпечення творчої діяльності, самостійного навчання упродовж свого життя. Як правило, розвиток творчої діяльності учня переважно відбувається у позакласній і позашкільній роботі: олімпіади з географії, конкурси науково-дослідних робіт МАН, туристичні змагання тощо.

Вітчизняна школа знаходиться на стадії усвідомлення цієї проблеми і шукає шляхи її розв'язання. Зроблено важливі кроки реформування традиційної освіти, формування нової освітньої системи, яка буде мати безперервний характер. Основними рисами навчальної діяльності педагога стають творчість та креативність, крім доброго знання свого предмета.

Виклад основного матеріалу. Позички географії на ринку вищої освіти поступово зростають, цьому сприяють різні чинники: розвиток міжфакультетських зв'язків, міждисциплінарна інтеграція, відмова від жорсткого навчального плану, зростання попиту на ГІС-технології і просторову аналітику.

Існує багато методів і прийомів, які можуть ефективно використовуватись у навчанні, але найефективнішими є інтерактивні методи, що орієнтовані на учня.

Відбувається радикальний відхід від традиційних методів навчання та змісту інформації через швидкий розвиток сучасних ІТ-технологій: від мультимедійного обладнання до Інтернет-ресурсів.

Започатковані перетворення в освітньому процесі, пов'язані з компетентнісним і орієнтованим підходом до навчання: учні повинні оволодівати самостійно інформацією, розвивати свої здібності та уміння, адаптуватися до практичних ситуацій. Кількість джерел знань стає більш різноманітною, розширюється доступ до них. Це дає нові можливості для активної пізнавальної діяльності учнів за допомогою освітніх інноваційних форм навчання.

Зміни освітнього процесу та формування нових навчальних концепцій, серед яких головною стає концепція навчання впродовж всієї трудової діяльності, формує нові підходи до методів навчання. Оскільки швидкість та різноманіття перетворень відбувається постійно, висуваються нові вимоги до навчальної діяльності школярів. Тому в навчально-

му процесі віддається перевага самостійній роботі учнів, розвитку її особистісних інтересів та самовираженню. Процес розпочатих змін не впливає на сенс географічної освіти, що відіграє важливу роль в світогляді людини.

Інтерактивні форми і технології навчання не є новими для вітчизняної освітянської спільноти: їх реалізація започаткована у двадцятих роках ХХ-го століття діяльністю В.О. Сухомлинського та продовжена вчителями-новаторами (В.Ф. Шаталовим, Ш. О. Амонашвілі).

До основних завдань учителя можна віднести вміння відтворити творчу атмосферу під час пізнавальної діяльності, заохочення учнів до пізнання та подальшої продуктивної діяльності.

Організовувати діяльність учнів можна через читку, різнопланову структуру дій та уроків, які спрямовані на розвиток творчих здібностей своїх підлеглих на заняттях з географії. За таких умов можна говорити про формування особистості, яка володіє географічними навичками мислення, набуває самостійних навиків опрацювання інформації та розвиває власний інтелект, культуру і мораль, отже реалізує творчі здібності.

На уроках географії за допомогою медіа-ресурсів можна покращити вміння аналізувати інформацію з різних джерел, формувати своє критичне мислення, що характеризує вміння розуміти матеріал та робити висновки, бачити помилки, висловлювати свою думку й аргументувати її. Учні набувають навиків сумніву та прагнення до пошуку оптимальних рішень. Все це формує їх особистісні якості: принциповість, мужність, відстоювання своїх позицій, сприйняття інших поглядів і думок.

При оцінці результативності діяльності учнів з географії треба враховувати їх рівень засвоєння теоретичних і практичних умінь, що грає важливу роль у формуванні творчої діяльності. Вміння виконувати різнопланові практичні завдання спрямовані на розвиток аналітично-пізнавальної діяльності.

Інтерактивне навчання формує умови успішної пізнавальної діяльності, створює позитивні емоції, навички групових і командних робіт, розвиток творчих здібностей школярів. Існують різні підходи до класифікацій даних методів [3–10]. Характеризуючи інтерактивні технології кооперативного навчання, можна зазначити, що вони спрямовані на роботу в парах, групах. Завдяки цьому діти виконують роботу швидше, вони більше спілкуються між собою та діляться своїми думками. Можна цей метод використовувати при вивченні будь-якого матеріалу («Знаходження географічних координат», 6 клас).

На прикладі теми «Великі географічні відкриття» (6 клас) учні можуть активно працювати в групах з матеріалами підручника та додатковою інформацією; після опрацювання виступати, обговорювати та відповідати на запитання своїх однолітків.

До колективно-групового навчання відносять такі методи: «мозковий штурм», мікрофон, незакінчене речення, що дають можливість учитися висловлювати свої думки, доводити їх та оцінювати знання кожного учня. Ці методи є більш актуальними, оскільки не потребують великої підготовки та до роботи залучають увесь клас. Так, після вивчення теми «Внутрішня будова Землі» (6 клас) учні активно можуть залучатися до мікрофону з різних питань.

Як правило, до технологій ситуативного моделювання відносяться ігрові методи: «рольова гра», «програвання сценки», «драматизація». Представлені методи навчальної діяльності більш до вподоби дітям, але займають більше часу в підготовці та, як правило, застосовуються під час закріплення матеріалу. На прикладі теми «Внутрішні води Африки» (7 клас) учні активно грали в гру «Знавці», де під час домашнього завдання вони самостійно опрацювали матеріал, пропонували свої проекти.

Під дискусійними технологіями переважно розуміються дискусії, що дають гарну нагоду виділити різні позиції щодо питання чи проблеми. Вміння проводити дискусію вчить учнів висловлювати свою думку, слухати співрозмовника, наводити аргументовані факти. В класі повинна бути атмосфера довіри та поваги до своїх однокласників, щоб розмова була відвертою. Вони переважно підходять для учнів старшої школи. На прикладі теми «Екологічний стан Африки» (7 клас), учні активно дискутували з питання «Як покращити екологічний стан материка?»

Під час творчої діяльності учнів на уроках географії у 6-7-х класах потрібно витримувати деякі принципи в її організації: принципи сучасності та саморозвитку, принципи формування індивідуальної та колективної форми діяльності учнів, принципи інформативності та підтримки можливостей дитини.

Встановлено, що засвоєння учнями знань з географії проходить ефективно під час вирішення проблемно-пошукових ситуацій. Саме такі підходи у навчанні учнів можна покласти в основу інтерактивних технологій, які роблять навчання доступним, успішним та цікавим. Учнівська спільнота набуває найцінніші навички: вміння долати труднощі, аналізувати їх, шукати шляхи подальших реалізацій.

Інтерактивне навчання дає можливість провести урок-гру, подорожі на уроках, конференції, дискусійні клуби, які зацікавлюють учнів будь-якого віку та підтримують прагнення до нових знань. Рольові ігри і творчі завдання – основні прийоми інтерактивних уроків. Ці методики сприяють розвитку комунікативних навичок, критичного мислення, розв'язання проблем, відпрацювання різних варіантів поведінки у проблемних ситуаціях. Використання методу дискусії на уроках розвиває активну пізнавальну діяльність учнів, логічне мислення, зв'язне мовлення, допомагає визначити свою позицію. Отже, можна виділити особливос-

ті інтерактивного навчання: підвищується рівень знань учнів, формуються вміння і навички самостійної роботи, розвиваються комунікації, закріплюються уміння використовувати інформацію для розв'язання практичних задач, розвивається предметна спрямованість навчальної діяльності. Різні інтерактивні сучасні технології дають змогу учням опанувати різні рівні пізнання, вчать критично оцінювати факти, проводити їх аналіз, виявляти помилки при розв'язанні задач, розмірковувати при практичних ситуаціях.

Учні у віці 11-13 років майже всі мають смартфони, завдяки яким можна застосовувати Google-форми для перевірки знань (тестування). Це швидкий спосіб оцінити дітей, крім того, вони побачать свою оцінку та помилки. Такий метод перевірки знань є сучасним і швидким.

Враховуючи, що мультимедійні технології є сьогодні одним із перспективних напрямів, вони можуть активно застосовуватися у викладанні предмета. Під час уроків у 6-7-х класах при застосуванні мультимедійних презентацій, відео-уроків спостерігається підвищення зацікавленості учнів у вивченні нового матеріалу. Презентації характеризуються застосуванням яскравої наочності, що полегшує сприйняття будь-якого матеріалу. Таким чином, широке використання інтерактивних методів на уроках географії подобається дітям, вони залучаються до подальшої роботи з різними проектами, своїми презентаціями науково-дослідницької роботи, формуючи практичні складові географічної компетентності.

Аналіз педагогічного експерименту в 6-7-х класах дозволив установити переваги та недоліки використання різних інтерактивних методів навчання. Для встановлення ефективності інтерактивних методів навчання було використане опитування під час закріплення знань.

Так, в 6 класі навчається 24 учні, присутніми на уроці були 20. На низький рівень відповів 1 учень, на середній – 7 учнів, на достатній – 8 учнів, на високий – 4 учні (рис.1).

У 7 класі, де навчається 23 учні, присутніми були 21. Із них відповіли: на низький рівень 1 учень, на середній – 3, на достатній – 11, на високий – 6 учнів (рис.2). Треба зазначити, що складним виявилось запитання щодо визначення наслідків екологічних катастроф на материку Африка.

Анкетування щодо визначення ефективності інтерактивних методів навчання під час роботи учнів у навчально-виховному комплексі № 3 дозволило встановити, що дані методи є цікавими як для учнів, так і для вчителів. Брала участь 22 вчителі та 60 учнів різної вікової категорії. 34% респондентів зазначили, що дані методи допомагають краще запам'ятовувати матеріал, 39% – цікавіше вчитися, 24% зазначили, що дані методи подобаються, хотілося б частіше застосовувати їх на уроках (рис.3).

Рис.1. Результати перевірки засвоєння матеріалу (6 клас)

Рис.2. Результати перевірки засвоєння матеріалу (7 клас)

Рис.3. Результати анкетування

Рис.4. Форми інтерактивного методу навчання вчителями НВК №3

Серед поширених форм були зазначені ігри та презентації, цікаві відео. Що ж до форм проведення уроку (рис.4), то перше місце посіла колективно-групова діяльність (37%), друге – моделювання ситуації (27%).

Сьогодні інтерактивні методи є цікавими як для учнів, так і для вчителів: учнівська спільнота вподобала ігри та відеоматеріали, що сприяють їх зацікавленості, вчителям краще надавати матеріал за допомогою презентацій.

Висновки. Застосування новітніх методів навчальної діяльності учнів вимагають від учителів переходити від традиційного навчання, де переважає пасивна пізнавальна діяльність учнів, до розвитку особистості, її творчого потенціалу, формування практичних навичок. Інтерактивні методи спрямовані на самонавчання та самоорганізацію навчальної діяльності, формування власної пізнавальної діяльності та майбутнього професійного становлення. Найбільш сприятливими та вживаними є мультимедійні методи навчання, використання проектних технологій, мозковий штурм, робота над помилками, дебати, експертна оцінка, обговорення. Дані методи дозволяють формувати довіру та комфортні умови під час навчання, розкривати творчі можливості учнів, формувати вміння відстоювати свої ідеї та позиції, командної роботи і позитивні емоції.

Використання відеоматеріалів сприяє активній пізнавальній діяльності учнів, підсилює їх емоційне сприйняття матеріалу, формує зацікавленість та активізує візуальну пам'ять. Застосування Google-форми має переваги у часі перевірки остаточних знань з будь-якої теми, формує комп'ютерну та інформаційну грамотність, допомагає проводити рефлексію. Мультимедійні презентації під час викладення нового матеріалу допомагають чітко дотримуватися часу, проводити як узагальнення, так і обговорення матеріалу. Під час використання сучасних новітніх форм навчальної діяльності учнів треба враховувати різноплановість тем, які можна ілюструвати за допомогою відеоматеріалів, відеофрагментів, музикальних епізодів, елементів живопису.

Встановлено, що інтерактивні методи активно залучаються до освітнього процесу. Учні з більшим уподобанням готують презентації своїх проєктів, беруть участь у пошуках відеоматеріалів з визначеної теми, іграх. Учительська спільнота найчастіше використовує презентації, які, виходячи з чіткої структури, обмеженості часу, представляють основний навчальний матеріал.

Використання інтерактивних методів під час вивчення географічних знань поживляє навчальну діяльність учнів, спонукає їх до розуміння та використання отриманої інформації, розкриттю своїх можливостей, готує їх до подальшої практичної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Старша школа зарубіжжя: організація та зміст освіти / За ред. О.І. Локшиної. – К.: СПД Богданова А.М., 2006. – 232 с.
2. Герман О.І. Формування ключових компетентностей учнів під час навчальної дискусії / О.І. Герман, М.Є. Лознякова // Географія. – 2008. – № 21 (121). – 24 с.
3. Кобернік С.Г. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах: Посібник для вчителя / С.Г. Кобернік, Р.Р. Коваленко, О.Я. Скуратович. – К.: Навчальна книга, 2005. – 319 с.
4. Пометун О. Інтерактивні методики та система навчання / О. Пометун. – К.: Шкільний світ, 2007. – 112 с.

5. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика / О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: А.С.К., 2002. – 192 с.
6. Сиротенко Г.О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання / Г.О. Сиротенко. – Харків: Основа, 2003. – 80 с.
7. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: Навчально-методичний посібник / С.О. Сисоєва. - К.: ВД «ЕКМО», 2011. – 324 с.
8. Alekseeva N.N. Comparative analysis of higher geographical and environmental-geographical education in Russia and the countries of foreign Europe / N.N. Sleksseeva // Bulletin of the Moscow University. Series 5. Geography. – 2015. – No 1. – P. 3-11.
9. Пометун О. Modern lesson. Interactive learning technologies / О. Пометун. – Київ, 2003. – 198 p.
10. Prosyanyk O. Interactive online teaching of foreign language. Modern means of teaching languages in higher educational institutions / O. Prosyanyk. – Harkiv: National Law University of Yaroslav Mudryi, 2013. – 97 p.

REFERENCES:

1. Lokshy`na, O.I. (ed.) (2006). Starsha shkola zarubizhzhya: organizaciya ta zmist osvity` [High school abroad: organization and content of education]. Ky`yiv: SPD Bogdanova A.M., 232.
2. German, O.I., Loznyakova, M.Ye. (2008). Formuvannya klyuchovy`x kompetentnostej uchniv pid chas navchal`noyi dy`skusiyi [Formation of key competencies of pupils during the educational discussion]. Geography, 21 (121), 24.
3. Kobernik, S.G., Kovalenko, R.R., Skuratovy`ch, O.Ya. (2005). Metody`ka navchannya geografii v zagal`noosvitnix navchal`ny`x zakladaх: Posib. dlya vchy`telya [Methods of teaching geography in general education schools: A guide for teachers]. Ky`yiv: Navchal`na kny`ga, 319.
4. Pomētun, O. (2007). Interakty`vni metody`ky` ta sy`stema navchannya [Interactive methods and training system]. Ky`yiv: Shkil`ny`j svit, 112.
5. Pomētun, O., Py`rozhenko, L. (2002). Suchasny`j urok. Interakty`vni tehnologiyi navchannya: teoriya i prakty`ka [A modern lesson. Interactive technologies of studies: theory and practice]. Ky`yiv: A.S.K., 192.
6. Sy`rotenko, G.O. (2003). Suchasny`j urok: interakty`vni tehnologiyi navchannya [A modern lesson: Interactive learning technologies: theory and practice]. Harkiv: Osнова, 80.
7. Sy`soyeva, S.O. (2011). Interakty`vni tehnologiyi navchannya dorosly`x: Navchal`no-metody`chny`j posibny`k [Interactive technologies of adult education: An educational and methodical manual]. Ky`yiv : VD «ЕКМО», 324.
8. Alekseeva, N.N. (2015). Comparative analysis of higher geographical and environmental-geographical education in Russia and the countries of foreign Europe. Bulletin of the Moscow University. Series 5. Geography, 1, 3-11.
9. Pomētun, O. (2003). Modern lesson. Interactive learning technologies. Kyiv, 198.
10. Prosyanyk, O. (2013). Interactive online teaching of foreign language. Modern means of teaching languages in higher educational institutions. Harkiv: Harkiv: National Law University of Yaroslav Mudryi, 97.

INFORMATION ABOUT AUTHORS / СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ

Reshetchenko Svitlana Ivanivna – Candidate of Sciences (Geography), Associate Professor of the Department of Physical Geography and Cartography. The Faculty of Geology, Geography, Recreation and Tourism. V.N. Karazin Kharkiv National University. e-mail: s.reshetchenko@karazin.ua; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0744-4272>

Skubarijeva Tetiana Dmitrivna – Magister of Geography. The Department of Physical Geography and Cartography. The Faculty of Geology, Geography, Recreation and Tourism. V.N. Karazin Kharkiv National University. e-mail: skubarevatania1997@gmail.com;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3939-6834>

Решетченко Светлана Ивановна – кандидат географических наук, доцент кафедры физической географии и картографии факультета геологии, географии, рекреации и туризма Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина.

e-mail: s.reshetchenko@karazin.ua; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0744-4272>

Скубарева Татьяна Дмитриевна – магистр географии кафедры физической географии и картографии факультета геологии, географии, рекреации и туризма Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина. e-mail: skubarevatania1997@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3939-6834>